

ІННОВАЦІЙНІ ВИКЛИКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Визначальною рисою глобалізаційних процесів XXI століття, що торкнулись без винятку всіх сфер життєдіяльності, є поглиблення поляризації та конфронтації на товарних ринках збуту. Враховуючи, що інноваційна продукція має найбільшу частку доданої вартості, а відтак, приносить надприбутки, дані процеси особливо загострюються на ринку інновацій. Ігнорування світових результатів НТП провокує регресивні явища у зовнішньоторговельному обороті країни та поступово призводить до її маргіналізації. Отже, орієнтація на збільшення частки у торговельному обороті країни інноваційних високотехнологічних товарів є адекватною реакцією на виклики глобалізації.

У 2010 р. загальний зовнішньоторговельний оборот України склав 112,17 млрд. дол. США, з якого лише 6,22% припадало на високотехнологічні товари [1]. Дана частка високотехнологічних товарів у обсязі зовнішньої торгівлі сформована, в першу чергу, за рахунок імпорتنих, а не експортних потоків. Через це виникає низка загрозливих тенденцій, проявом яких є наступні тренди.

Частка інноваційних товарів України на світовому ринку складає лише 0,09% [1]. Доходи від експорту високих технологій несуттєві та у 2010 р. становили близько 1 млрд. дол. США або 0,75% ВВП. Це дає підстави говорити про їхню невагомість у економічному розвитку.

У зв'язку з недостатнім попитом промислових підприємств на інтелектуальні та науково-технічні продукти у виробничих процесах відбувається зменшення рівня інноваційності. Як наслідок, низький рівень інтелектуалізації експорту призводить до закріплення за Україною сировинної експортної орієнтації.

У структурі експортних товарних потоків відбувається поступове нарощення вартісного обсягу реалізованої на зовнішніх ринках вітчизняних високотехнологічних товарів. Помірний приріст обсягів експорту в основному відбувається через низьку конкурентоспроможність вітчизняної промислової продукції порівняно з іноземними аналогами через використання застарілих результатів НТП.

Іншою загрозливою тенденцією, яка притаманна зовнішній торгівлі України впродовж останніх десяти років, є посилення залежності від імпорту високотехнологічних товарів. З огляду неспроможності країни задовольнити власні потреби, це загрожує збільшенням від'ємного сальдо зовнішньої торгівлі високотехнологічними товарами та кризовими явищами у діяльності вітчизняних високотехнологічних виробництв.

Аналіз географічної структури торгівлі засвідчує наявність процесу консолідації традиційних для України ринків збуту та джерел постачання. В експорті це зумовлює звуження каналів зовнішнього збуту продукції та загострення залежності від економічного стану головних більш розвинених країн-імпортерів: Росії, Нідерландів, Німеччини, Швейцарії, Індії, Китаю та США. Обмеження зовнішніх каналів постачання високотехнологічних товарів такими країнами як Китай, Росія, Німеччина, США, Австрія, Франція та Республіка Корея може вплинути на якісну складову імпортованих товарів залежно від кон'юнктури світових ринків.

Дослідження умов торгівлі України доводить, що вітчизняний попит забезпечують застарілі технологічні товари або псевдоінновації. При цьому вартість умовної одиниці власних високих технологій, розрахованої на тону продукції, в порівнянні з імпортованими товарами майже в половину вища. Але, враховуючи фізичні обсяги імпорту, слід говорити про нееквівалентність обміну високотехнологічними товарами України з прогресивно розвинутими країнами. Відтак, у товарній структурі зовнішньої торгівлі України має місце інноваційний регрес, який через недосконалість інституціональної архітектоники лише набирає обертів.

У зв'язку з викладеним вище, вважаємо, що загроза технологічного відставання країни стає все більш актуальною. Це вимагає нагальних дій з боку головного інноватора – держави та суворого дотримання задекларованих пріоритетів інноваційного розвитку. Точкою бифуркації, активованою вже у найближче десятиліття, має слугувати формування вітчизняних інноваційних виробничих комплексів та розробка макротехнологій. Зволікання ж, після закінчення цього терміну, призведе до розмиття інтелектуального потенціалу, а отже, до втрати конкурентних переваг на світовому ринку інновацій.

Вектор майбутніх досліджень має лежати у площині розробки та впровадження дієвого механізму заохочення до інноваційної діяльності, в першу чергу, експортоорієнтованих підприємств, з метою підвищення ефективності виробництва, розвитку внутрішнього ринку інноваційної продукції та стимулювання процесу імпортозаміщення.

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>